

primjena metodičkih osnova suvremene nastave na biblijski tekst

Josip Jakšić

Biblijski tekst ima formu književnog djela, te kao takav podliježe analizi koja vrijedi za književna djela. Bez čvrstih znanstvenih uporišta nemoguće je oblikovati bilo koji nastavni predmet. Uz znanstvena biblijska uporišta kao ravnopravni elementi javljaju se pedagoško-psihološki, društveni i metodički kriteriji. Nastava ne prenosi samo određen sustav spoznaja o svijetu; ona utječe na izgrađivanje ličnosti i njezino određenje u svijetu. Svaki nastavni predmet reklamira svoje odgojne ciljeve u kojima se izražava bit nastave, njezina društveno-pedagoška uloga.¹

Nastava vjeronauka imat će i druge kriterije koji su potrebni da bi vjeronauk bio odgoj u vjeri. Odgojno-obrazovni proces u vjeri podređuje se kao i kod drugih nastava psihološkim kriterijima, tj. doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika u pojedinim fazama uzrasta i zrelosti. Vjerski kriterij oblikuje se u skladu s dostignućima biblijskih i teoloških znanosti. Društveni kriterij se oblikuje u skladu s nazorima sredine, a metodički je kriterij izraz spoznaja do kojih je došla metodička teorija i iskustvo pastoralne prakse.

Iz znanstvene interpretacije Biblije i vjerskih istina razvija se pastoralna interpretacija. Temelj su uglavnom znanstvene interpretacije.

Pastoralne interpretacije nastaju uglavnom kao plod znanstvenih. Biblijski tekst i teološka formulacija nose obilježja tvorca i vremena u kojem su nastali.

Pastoralna interpretacija biblijskog teksta i teologije u strukturiranju svog sustava mora respektirati doživljajno-spoznajne mogućnosti učenika, a biblijski tekst smatra kao izvor doživljavanja i spoznaje. Interpretacija uvodi biblijski tekst u učenikov duhovni svijet i pri tome poštuje njegov emocionalni, intelektualni i fantazijski svijet, njegovo dotadašnje životno i vjersko iskustvo.

Biblijski se tekst percipira čitanjem i slušanjem. Pastoralna interpretacija traži interpretativno čitanje, tj. čitanje pravilno, osmišljeno, emocionalno obojeno. To je čitanje koje primaocu prenosi emocionalni i misaoni sloj teksta. Cilj mu je probuditi doživljaj.

Interpretativno čitanje pokreće širi krug asocijacija i emocija i time otvara šire prostore interpretaciji teksta. Pošto su učenici putem interpretacije osjetili u svojoj nutrini poruku i susreli se s njom, konkretnim pitanjima kate-

¹ O tome: D. ROSANDIĆ, *Metodičke osnove suvremene nastave hrvatskog ili srpskog jezika i književnosti u srednjoj školi*, Zagreb, 1974, str. 7

heta ih potiče da izraze svoje doživljaje, odnosno da izraze one elemente teksta koji su ih najviše impresionirali. Učenici iznose svoje dojmove, provodi se korekcija doživljaja i postavlja ju temelji interpretacije. Time nastupa analitička faza, tj. faza spoznajnog usmjerenja na poruku teksta. Učenik otkriva u tekstu one elemente koji su izazvali određeni dojam, misaonu, fantazijsku i emocionalnu aktivnost. Vodstvo katehete putem pitanja i zadataka ovdje je neophodno. To je meditacija nad tekstem. Kateheta pitanjima i zadacima usmjeruje učenika da uoči određene pojave koje potvrđuju dojam.

Sistemom pitanja i zadataka koji upućuju učenika na tekst, učenik se afirmira kao stvaralačka ličnost, kao samostalan istraživač. Do spoznaje teksta dolazi na osnovi raznovrsnih operacija s tekstem. Afirmacija učenika u procesu interpretacije književnog teksta značajna je novost suvremene nastave književnosti. Interpretirajući tekst, učenik se oslanja na svoje emocionalno, intelektualno i literarno iskustvo, a nastavnik (kateheta) pruža mu one elemente književne teorije (egzegeze teksta), povijesti i drugih nastavnih područja koja pomažu u otkrivanju poruke teksta. Time je izmijenjen odnos učenika i nastavnika u procesu nastave. Nastavnik je organizator istraživačkog i stvaralačkog procesa koji je pokrenut književnim djelom; on je suputnik učenikov u otkrivanju književne umjetnine.²

Biblijski tekst pod tim vidom ima kao književna vrsta iste zakonitosti. Egzegeza i druge biblijske znanosti pomoći će kateheti u interpretaciji i otkrivanju poruke. Interpretacijom se, dakle, afirmira aktivni stvaralački rad na biblijskom tekstu. Taj rad uči učenika doživljavati, osjećati, zamišljati, zapažati, analizirati, zaključivati, istraživati, dakle – otkrivati smisao biblijskog teksta, njegovu duhovnu poruku i primjenu na život.

Budući da je temelj vjeronauka biblijski tekst, treba paziti na sustav interpretacije prema uzrastu i duhovnoj zrelosti učenika. U **prvom razredu** učenici zapažaju prisutnost lika u tekstu, prate postupke lika i zauzimaju stav prema liku. U **drugom razredu** uočavaju povezanost lika i okoline. U **trećem razredu**

zapažaju vanjski izgled lika, njegove postupke i unutarnja stanja. To znači da se u trećem razredu provodi primjerena psihološka karakterizacija lika. Pri analizi lika uočavaju se i jezična sredstva kojima je lik karakteriziran. Govorna karakterizacija lika na ovom stupnju provodi se na elementarnoj razini. U **četvrtom razredu** karakterizacija lika obogaćena je novim pojedinostima. Učenici otkrivaju emocionalna stanja lika u dijalogu, u opisnoj karakterizaciji lika otkrivaju psihološke crte, uspoređuju likove po sličnosti i različitosti. U **petom razredu** uočavaju se postupci u karakterizaciji likova (opisna i dijalektička karakterizacija), likovi se razvrstavaju u glavne i sporedne, uočavaju se komične crte lika. U **šestom razredu** promatra se ostvarivanje lika u razvoju radnje, provodi se karakterizacija lika u pojedinim epizodama, uočava se govorna izdiferenciranost likova. U **sedmom razredu** afirmira se psihološka, etička, socijalna i govorna karakterizacija lika. U **osmom razredu** provodi se detaljna analiza književnog lika.³

Iz programa se jasno razabire postupnost i sistematičnost. Ova pravila vrijede za većinu književnih vrsta, npr. za oblike proznog izražavanja, pripovijedanje, priče, metafore, pjesničke slike, simbole, poredbe itd.

Suvremena nastava služi se i problemskom nastavom književnosti. U tradicionalnoj je nastavi prevladavala metoda izlaganja. Nastavnik je učenicima prenosio gotove znanstvene istine, učenici su ih pamtili i reproducirali. Time je nastava dobivala reproduktivan karakter i nije izgrađivala učenika kao samostalnu ličnost.

Problemska nastava želi afirmirati učenika kao aktivnog sudionika nastavnog procesa, kao istraživača koji razvija svoju inicijativu, svoje stvaralačko mišljenje, svoj sud. U sustavu problemske nastave učenik ne dobiva gotove spoznaje; do njih dolazi sam na osnovi primjerenih motivacija i postupaka u nastavnom procesu.

Struktura problemskog sata obuhvaća slijedeće elemente:

1. Stvaranje problemske situacije

² Isto: str. 15

³ Isto: str. 19

2. Definiranje problema i metode istraživanja
3. Samostalan istraživački rad učenika
4. Analiza rezultata i korekcija
5. Zadavanje novih zadataka⁴

Ad 1/ Stvaranjem problemske situacije pokreće se učenikovo stvaralačko mišljenje, razvija inicijativa i intuicija, pobuđuje interes, izaziva intelektualni nemir, stvara određena emocionalna napetost i želja za spoznajom.

Ad 2/ Definiranje problema i metode istraživanja sastoji se u izdvajanju zasebnosti problema metodološkim uputama; nastavnik upućuje na rješenje problema, na izvore, kako bi učenici mogli samostalno rješavati problem.

Ad 3/ Samostalan istraživački rad učenika nastupa nakon definiranja problema i metode istraživanja. Taj rad se može provesti grupno ili individualno. Pogoduje posadašnjenju teksta i transformaciji. Ovaj element smatramo veoma važnim za suvremenu katehezu.

Ad 4/ Analiza i korekcija rezultata traži usmeno izlaganje, polemički dijalog, objašnjenje, glasno čitanje teksta kojim se argumentiraju određene teze i sudovi.

Ad 5/ Zadavanje novih zadataka ima za cilj proširenje teme istraživanja i uvođenje u nove postupke u interpretaciji.

Ova vrsta nastave pogodna je za razradu problemskih situacija već u višim razredima osnovne škole. Važno je stvoriti problemsku situaciju koja određuje daljni tok nastavnog procesa. Biblijski tekst kratak je mjestima gdje su očite problemske situacije s obzirom na suvremeni pogled dijalektičkog materijalizma na svi-

jet, koji nije čisto biblijske činjenice i želi ih izbaciti iz sadržaja ljudskih života.

Pri stvaranju problemskih situacija primjenjuju se ovi postupci:

1. Kateheta iznosi problem u obliku teze koja traži da se učenici opredjele za ili protiv. Teza mora biti tako oblikovana da izaziva prihvaćanje ili odbijanje. Ako učenik prihvati tezu, usmjerit će se na istraživanje onih elemenata u djelu koji tu tezu potvrđuju. Negativno opredjeljenje također traži argumentaciju.
2. Problemska se situacija ostvaruje primjenom ankete. Na anketnim listićima postavljaju se pitanja orijentacijskog karaktera na koja učenici odgovaraju pismeno. Pitanjima se obično istražuje učenikov spontan odnos prema tekstu, moć zapažanja problema u tekstu, sud o tekstu.
3. Može se za stvaranje problemske situacije upotrijebiti komentar ili nečiji sud o određenom biblijskom tekstu, a zatim učenici iznose svoje mišljenje o tom komentaru ili sudu, izražavaju svoje slaganje ili neslaganje.

S obzirom na primjenu ovdje iznesenih načela u rubrici "Kateheze" donosimo nekoliko oglednih kateheza s različitim temama i tekstovima za različitu dob vjeroučenika. Kateheta će prema prilikama, sposobnostima, temi i tekstu odabrati i primijeniti načela interpretacije i problemske nastave u svom načinu rada.

N.B. Ogledne kateheze vidi na str. 65.

⁴ Isto: str. 32